

ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงความเชื่อในพิธีกรรม
การเหยาเลี้ยงผีของชาวผู้ไท ตำบลกุดหว้า
อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์
The Factors Effecting to Changes
the Belief of the Yao Liang Phi Ritual
of the Phu Thai People in Kudwa Sub-District,
Kuchinarai District, Kalasin Province.

ทิพย์ธิดา ชุมชิต¹
Tiptida Choomchit
บุรินทร์ เปล่งดีสกุล²
Burin Plengdeesakul

¹ นักศึกษาหลักสูตรศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาวิจัยศิลปะและวัฒนธรรม
คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.,
อาจารย์ประจำสาขาวิชาทัศนศิลป์
คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

บทคัดย่อ

ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงความเชื่อในพิธีกรรมการเหยาเลี้ยงผีของชาวผู้ไท ตำบลกุดหว้า อำเภอภูผินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ มีวัตถุประสงค์ในการศึกษา

- 1) เพื่อศึกษาประวัติและความเป็นมาของพิธีกรรมการเหยาเลี้ยงผีของชาวผู้ไท
- 2) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของพิธีกรรมการเหยาเลี้ยงผีของชาวผู้ไท
- 3) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงความเชื่อในพิธีกรรมการเหยาเลี้ยงผีของชาวผู้ไท

ตำบลกุดหว้า อำเภอภูผินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นการศึกษาโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีการศึกษา ดังนี้ แบ่งกลุ่มเป้าหมายออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มผู้รู้ จำนวน 10 คน
2. กลุ่มผู้ปฏิบัติ จำนวน 20 คน
- และ 3. กลุ่มผู้เกี่ยวข้อง จำนวน 20 คน

ซึ่งเป็นคนที่อาศัยในพื้นที่ตำบลกุดหว้า อำเภอภูผินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสำรวจ แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม แล้วรวบรวมนำมาวิเคราะห์ด้วยทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่นิยม ทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม ทฤษฎีปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ ทฤษฎีเทคโนโลยี ทฤษฎีการขัดแย้ง ทฤษฎีวิวัฒนาการ นำเสนอโดยใช้วิธีพรรณนาวิเคราะห์

จากการศึกษาพบว่า การเกิดพิธีกรรมการเหยาเลี้ยงผีแบ่งออกเป็น 3 ช่วงเวลาช่วงแรกเมื่อปี พ.ศ. 2399 ที่บ้านกุดหว้า เนื่องจากมีผู้คนได้อพยพมาจากเมืองวัง มายังบ้านกุดหว้า แล้วชาวบ้านเกิดโรคภัยไข้เจ็บ พยายามรักษาด้วยสมุนไพรแต่ก็ไม่หาย จึงพากันไปหาหมอส่อง พบว่ามีผีต้องการมาอยู่ด้วย จึงทำพิธีรับผีลงมา ในแต่ละปีต้องมีการจัดพิธีกรรมขึ้นเพื่อเป็นการเลี้ยงขอบคุณผีที่มาคอยปกปักรักษา และได้ปฏิบัติสืบต่อกันมาเรื่อยๆจนถึงช่วงที่ 2 เมื่อปี พ.ศ. 2432 ผู้คนได้ออกมาตั้งหมู่บ้านแห่งใหม่ คือบ้านโคกโค้ง เมื่อปี พ.ศ. 2432 บ้านวังมน พ.ศ. 2450 บ้านห้วยแดงและบ้านชุมช้อย่าง เมื่อปี พ.ศ. 2453 ซึ่งในแต่ละหมู่บ้านจะมีหมอเหยาเกิดขึ้น จนมาถึงช่วงที่ 3 เกิดบ้านนาไคร้ เมื่อปี พ.ศ. 2513 พอมีหมู่บ้านแห่งใหม่ก็มีหมอเหยาปรากฏขึ้น และยังคงมีความเชื่อมาจนถึงปัจจุบัน แต่ปัจจุบันพบว่า พิธีกรรมการเหยามีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม สิ่งที่เกิดการเปลี่ยนแปลงมากที่สุดโดยเรียงลำดับ ได้แก่ ผู้เข้าร่วมในพิธีกรรม พบว่าในปัจจุบันมีจำนวนลดน้อยลงเมื่อเปรียบเทียบกับอดีต

เครื่องแต่งกาย พบว่ามีการเปลี่ยนแปลงไป เช่น เสื้อผ้าถุง กางเกง สไบ ต่างหู เครื่องดนตรี พบว่า มีการเพิ่มชนิดของเครื่องดนตรีเข้ามาคือ กลอง ฉิ่ง และเครื่องขยายเสียง และนอกจากนี้ยังมีการเปิดเครื่องเล่นซีดีแทนการใช้คนเล่น วัน เวลา และสถานที่ในการประกอบพิธีกรรม พบว่า วัสดุที่ใช้ในการทำผ้ามหรือปะรำพิธีจะใช้วัสดุสมัยใหม่ ใช้เตนท์กางเป็นหลังคา และใช้ผ้าแสดงกั้นบริเวณปะรำพิธี เครื่องคาย พบว่าใช้เหล่าชาวแทนเหล่ากลั่น เทียนไขที่ทำมาจากพาราฟินแทนขี้ผึ้ง และกรวยที่ทำจากใบตองกล้วยแทนใบขนุน เครื่องเล่น พบว่า อดีตใช้โองแต่ปัจจุบันใช้ถังพลาสติกเป็นอุปกรณ์ที่ใช้ในการรองน้ำไว้สำหรับนำข้างไปเล่น เวทมนต์คาถาหรือบทสวด พบว่า ได้มีการจดบันทึกบทสวดออกมาเป็นลายลักษณ์อักษรและยังมีการนำเครื่องโทรศัพท์มือถือมาอัดเสียงแม่เมืองขณะที่กำลังประกอบพิธีกรรม ขั้นตอนในการประกอบพิธีกรรม พบว่า ลดน้อยลง มีบางขั้นตอนในอดีตที่ขาดหายไป จากสภาพการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเกิดจากปัจจัยทั้งภายในและภายนอก ปัจจัยภายในที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงมากที่สุดคือ ด้านคติความเชื่อ เนื่องจากสภาพสังคม สิ่งแวดล้อมในปัจจุบัน ทำให้ความเชื่อมีการเปลี่ยนแปลงไป ส่งผลไปยังค่านิยมสมัยใหม่ ด้านประสบการณ์มีการเรียนรู้เพิ่มมากขึ้น จึงทำให้รู้จักการปรับตัวเพื่อความอยู่รอดในสังคม ส่วนปัจจัยภายนอกที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงมากที่สุดคือการเผยแพร่ทางวัฒนธรรมจากสังคมอื่นเข้ามา รองลงมาคือด้านการค้นพบและการประดิษฐ์สร้างองค์ความรู้ใหม่ขึ้นมาจึงก่อให้เกิดทางด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ผู้คนและยังส่งผลไปทางด้านเศรษฐกิจที่กำลังประสบอยู่ในปัจจุบัน

คำสำคัญ : ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลง, ความเชื่อ, พิธีกรรมการเหยาเลี้ยงผี, ชาวผู้ไท, สภาพปัจจุบัน

Abstract

The aims of this research are: 1) to study the history and the background of the Yao Liang Phi ritual of the Phu Thai people. 2) to

study the current status of the Yao Liang Phi ritual of the Phu Thai people and 3) to study the factors effecting to changes the belief of the Yao Liang Phi Ritual of the Phu Thai people in Kudwa sub-district, Kuchinarai district, Kalasin province. This research is a qualitative research. The study by target group is separated into 3 group. 1. The knowledge group 10 people, 2. The practitioner 20 people, and 3. the relevant 20 people. Which is people live in area Kudwa sub-district, Kuchinarai district, Kalasin province. using the data collected from the documents and field study by surveys, observations, and the interview from 50 people who are experts, the practitioners, and other people related to the ritual. The data of this research was presented using descriptive analysis along with the images.

The result of the research shows that the Yao Liang Phi ritual is separated into 3 periods. The first period was in the year 1856 in Kudwa village. At the time, people migrated from Muang Wang to Kudwa village and was struck by a sickness and tried to heal themselves with herbs but the sickness wasn't healed. The issue was then taken to the medium and was found out that the sickness was caused by the fact the there's a spirit that wanted to come and stay. A ritual was put in place to receive the spirit. Each year, a ritual will be held to thank the spirit for its protection and the ritual was carried on up until the second period in the year 1889. People had migrate and established new villages; Khok Gong village in the year 1889, Wang Mon village in the year 1907, and Huay daeng and Khoom Khi Yang village in the year 1910. In each village, there will be "Maw Yao" or the shaman to perform the ritual. The third period started when Na Khrai village was

established in the year 1970. New villages emerge alongside the shamans and the belief was carried on until today. However, it was found that the Yao ritual had changed from its original status. The major change are the participants in the ritual the present less number when compare former, the costumes have change such as shirts sarong pants breast cloth earring, the musical instruments have type add come in are drum cymbal and amplifier. And also open the CD player instead people play, the date and time, the place where the ritual will be held the materials used to make denounced or marquee ceremony the use of modern materials. Tent camping is a roof and use cloth slang fenced marquee ceremony, the objects involved in the ritual use white wine instead of liquor distillery. Candles made from paraffin instead wax. Cone made of banana leaves instead jackfruit leaves., the spells or the chants former use blister but present use plastic tank the device uses a secondary water for bring elephants to play., magic spells or chants have record magic spells is written form and use telephone transcribe maremueng while performing the ritual. and the steps in performing the ritual less steps in the past there are some steps missing. From the changes that happen both from the internal and the external factors, the internal factors that contribute the most to the changes are the belief, the current social and environmental state which contribute to the changes in the belief. These changes result in a more modern value. The new experiences led to more knowledge that helps the people to survive in the society. As for the external factors that contribute the most to the changes are the dissemination of other culture and the discoveries and the innovations. These new

knowledges led to newer technologies that provide more convenient to the people which will have an impact on the economy being faced today.

Keywords: The Factors Effecting to Changes, the Belief, The Yao Liang Phi Ritual, The Phu Thai People, The current status.

1. บทนำ

ความเชื่อของมนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม ซึ่งมนุษย์โดยทั่วไปมีความต้องการความปลอดภัยทั้งร่างกาย และจิตใจ โดยความเชื่อต่าง ๆ นั้นส่วนมากจะได้รับการรักษาตน จึงมีการประกอบพิธีขึ้นเพื่อเป็นการแสดงถึงความเคารพนับถือในอำนาจลึกลับหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์นั้น วิทย์ พิณคันเงิน (2515) โดยความเชื่อดังกล่าวได้มีลัทธิการนับถือภูตผี ซึ่งมีปรากฏในหมู่มนุษยชาติมาตั้งแต่สมัยดึกดำบรรพ์ อาจกล่าวได้ว่ามีมาก่อนลัทธิศาสนาใดๆ ในโลก และการเคารพนับถือผีนั้นมีความแตกต่างกันออกไปตามคตินิยม สภาพแวดล้อมของกลุ่มชนในแต่ละพื้นที่ จูรี จุลละเกศ (2516) ในด้านคติความเชื่อของคนไทย นั้นได้มีความเชื่อที่หลากหลายเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ โดยเฉพาะชาวอีสาน

ชาวอีสานมีความเชื่อเรื่องภูตผีวิญญาณ ถึงแม้ว่าศาสนาพุทธจะเข้ามามีบทบาทในวิถีชีวิตของประชาชนในสังคมก็ตาม แต่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ไม่สามารถนำมาลบล้างความเชื่อเรื่องภูตผีวิญญาณในสังคมอีสานได้ สืบเนื่องจากความเชื่อเป็นเรื่องที่เหนือปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ จึงทำให้ชาวอีสานนั้นมีการประกอบพิธีตามฮีตสิบสอง ชัวช บุปผันทก (2528) และนอกจากนี้ชาวอีสานยังมีความเชื่ออีกมากมายตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย เพราะภาคอีสานเป็นภูมิภาคที่มีกลุ่มชนหลายชาติพันธุ์มาอาศัยอยู่กระจัดกระจายทั่วไปเป็นจำนวนมาก เช่น ไทดำ แสก กะตาก โส้ ย้อ กะเลิง โย้ย บรู ส่วย และผู้ไท เป็นต้น

ชาวผู้ไทนั้นมีความเชื่อและนับถือ “ผีใต้ผืนดิน” สุภัญญา สุขฉายา (2544) แถนมีอิทธิพลมากต่อการดำรงชีวิตของชาวผู้ไท เพราะชาวผู้ไทเชื่อว่าแถนสามารถดลบันดาลให้อยู่รอดปลอดภัย แต่ในบางครั้งถ้ามนุษย์ทำให้แถนไม่พอใจหรือทำอะไรไม่ถูกไม่ควร แถนจะลงโทษมนุษย์คนนั้นโดยทำให้เกิดอาการเจ็บป่วย แม้กระทั่งแพทย์สมัยใหม่ก็ไม่สามารถวินิจฉัยหาสาเหตุของโรคได้ ดังนั้นในเมื่อไม่มีทางรักษาหายได้จึงต้องหันมาพึ่งพลังอำนาจที่วิทยาศาสตร์ไม่สามารถอธิบายได้ ซึ่งพลังอำนาจนั้นสามารถติดต่อกับผีได้ สุรัชย์ ชินบุตร (2553) การที่ชาวผู้ไทนับถือผีเป็นการแสดงให้เห็นถึงความเชื่อว่า ความตายมิได้ทำให้บุคคลหยุดหรือหมดบทบาทไปจากสังคม ชาวผู้ไทมีพิธีเช่นไหว้ นับถือผีเชื้อผีแนว ที่อาจเรียกได้ว่าเป็น “ผีบรรพบุรุษ” ที่มีความเกี่ยวข้องกันอย่างใกล้ชิดกับผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่ในครอบครัวนั้นๆ มากกว่าจะมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับ “สายตระกูล” ของบรรพบุรุษ ดังนั้นผีเหล่านี้จึงอาจเป็น “ผีบรรพบุรุษ” พิธีกรรมและองค์ประกอบนี้เกี่ยวข้องกับความเชื่อเรื่องผีของชาวผู้ไท ต้องประกอบด้วยการตีหม้อ และเป่าแคน ซึ่งเป็นเครื่องดนตรีที่ขาดไม่ได้ พิธีกรรมดังกล่าวชาวผู้ไทเรียกกันว่าพิธีกรรมเหยาเลี้ยงผี ปรานี วงษ์เทศ (2534)

พิธีกรรมเหยา เป็นพิธีกรรมที่เกิดจากการนับถือผีบรรพบุรุษ เรียกว่า ผีหมอ และความเชื่อในการเสี่ยงทายเป็นพื้นฐาน โดยมีผู้ประกอบพิธีคือ หมอเหยา โดยชาวผู้ไทได้ประกอบพิธีเหยาขึ้นเพื่อเป็นการบำบัดรักษาพยาบาลคนเจ็บป่วยเป็นหลัก และนอกจากนี้ยังมีการประกอบพิธีเหยาเพื่อการบูชา หรือการเลี้ยงผี โดยพิธีกรรมเหยานี้สามารถจำแนกออกได้เป็น 4 ลักษณะ คือ พิธีกรรมเหยารักษาคนเจ็บป่วย พิธีกรรมเหยาคุมผีออก พิธีกรรมเหยาเอาฮูป และพิธีกรรมเหยาเลี้ยงผี พันใจ นครชัย (2538) พิธีกรรมการเหยาของชาวผู้ไทตำบลกุดหว้า มี 3 ลักษณะ คือ การเหยาเพื่อรักษาผู้ป่วย การเหยาคุมผีออก และการเหยาเลี้ยงผี ซึ่งการเหยาเลี้ยงผีนั้นจะทำได้ในช่วงเดือนสาม ชาวบ้านได้ปฏิบัติสืบทอดกันมาตั้งแต่อดีตกระทั่งถึงปัจจุบันจนกลายเป็นประเพณีเกิดขึ้น

ในปัจจุบันชาวผู้ไทเมื่อมีการประกอบพิธีกรรมเหยาในหมู่บ้าน ผู้ที่มาร่วมพิธีส่วนมากจะมีเฉพาะผู้สูงอายุและผู้ทีนับถือผีเท่านั้นที่จะมาเข้าร่วมในพิธีเหยาเลี้ยงผี

ซึ่งแตกต่างจากอดีตเป็นอย่างมาก อาจเป็นเพราะสภาพเศรษฐกิจ หรือการจำกัดทางด้านเวลา บางคนมองว่าเป็นเรื่องที่ล้าสมัย ไร้สาระ จึงไม่ให้ความสนใจในพิธีกรรมเหยาเลี้ยงผีที่มีอยู่ในชุมชน ประเพณีการเหยาเลี้ยงผีในวันใกล้จะสูญหายไปจากชุมชน เพราะมีแค่บางหมู่บ้านเท่านั้นที่ยังคงมีการสืบทอดเชื้อสายผีเชื้อผีมุลอยู่ บางหมู่บ้านนั้นมีการเปลี่ยนแปลงขั้นตอนในการประกอบพิธี เช่น จากที่เคยใช้แคนเป่าในขณะประกอบพิธีได้เปลี่ยนมาเป็นเปิดเทปหรือซีดีแทนเพื่อความสะดวกสบายของผู้ประกอบพิธี เป็นต้น ประเพณีการเหยาเลี้ยงผีนอกจากจะจัดเพื่อเลี้ยงผีบรรพบุรุษแล้วยังเป็นการเชื่อมโยงบุคคลหลายๆ ฝ่ายที่ต่างวัย ต่างครอบครัว ให้มีกิจกรรมร่วมกัน เสมือนเป็นการส่งเสริมความสัมพันธ์ภายในชุมชนอีกด้วย เกื้อน สอาดแพน (2558)

จากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงเห็นว่านั่นคือปัญหาที่กำลังเกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านความเชื่อเกี่ยวกับพิธีกรรมการเหยาเลี้ยงผีของชาวผู้ไท ในส่วนขององค์ประกอบในพิธีกรรมการเหยาเลี้ยงผีนั้นได้มีการเปลี่ยนแปลงไปจากอดีตมาก อาจจะเป็นเพราะความต้องการความสะดวกสบายหรือด้วยปัจจัยต่างๆ เช่น ความศรัทธาของผู้คนที่ม่ต่อพิธีกรรมนั้นลดน้อยลง ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงปัจจัยที่มีผลทำให้องค์ประกอบต่างๆ ของพิธีกรรมนั้นเกิดการเปลี่ยนแปลงไป ดังนั้นจึงควรมีการศึกษาหาสาเหตุหรือปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงความเชื่อในพิธีกรรมการเหยาเลี้ยงผี เพื่อต้องการทราบต้นเหตุของการเปลี่ยนแปลงและเพื่อเป็นการอนุรักษ์องค์ประกอบของพิธีกรรมแบบดั้งเดิมให้คงอยู่ตลอดไป

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า มีผู้ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องพิธีกรรมการเหยาของชาวผู้ไทมาบ้างแล้ว โดยมุ่งเน้นถึงกระบวนการทำพิธีเป็นส่วนใหญ่

การประกอบพิธีกรรมการเหยาของชาวผู้ไท ทรงคุณ จันทจร และ ปิติ แสนโคตร (2540) ศึกษาเรื่อง การรักษาผู้ป่วยด้วยวิธีการเหยาของชาวผู้ไท : ศึกษากรณีชาวผู้ไท อำเภอนองสูง จังหวัดมุกดาหาร ดนัย ขาทิพอด (2548) ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทของบร็องประกอบพิธีกรรมการเหยาของชาวผู้ไท และยังมีงานวิจัยของ อนันต์ มีชัย (2551) ศึกษาวิจัยเรื่อง พิธีเหยา : กรณีศึกษาดนตรีที่ใช้บรรเลงประกอบพิธีเหยาเพื่อรักษาอาการเจ็บป่วยของชาวผู้ไทในหมู่บ้านหนองเม็ก ตำบลป่าไร่

อำเภอดอนตาล จังหวัดมุกดาหาร สุรัชชัย ชินบุตร (2553) ศึกษาวิจัยเรื่อง การสืบทอด อานาจักศักดิ์สิทธิ์ของหมอเหยาและอัตลักษณ์ของชาวผู้ไทยในพิธีเหยาเลี้ยงผี และ นอกจากนี้ วิญญู ผลสวัสดิ์ (2536) ศึกษาวิจัยเรื่อง พิธีกรรมการเลี้ยงผีบรรพบุรุษ ของชาวผู้ไทย ตำบลคำชะอี จังหวัดมุกดาหาร

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเหยาพบว่า ยังไม่มีผู้ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงความเชื่อในพิธีกรรมการเหยา โดยเฉพาะความเชื่อในพิธีกรรมการเหยาเลี้ยงผีของชาวผู้ไทย ตำบลกุดหว้า อำเภอภูผินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ จากความสำคัญดังกล่าวจึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงความเชื่อในพิธีกรรมการเหยาเลี้ยงผีของชาวผู้ไทย โดยศึกษาประวัติ และความเป็นมาของพิธีกรรมการเหยาเลี้ยงผีของชาวผู้ไทย ตำบลกุดหว้า อำเภอภูผินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ศึกษาสภาพปัจจุบันของพิธีกรรมการเหยาเลี้ยงผีของชาวผู้ไทย ตำบลกุดหว้า อำเภอภูผินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ และศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงความเชื่อในพิธีกรรมการเหยาเลี้ยงผีของชาวผู้ไทยตำบลกุดหว้า อำเภอภูผินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ เพื่อให้เห็นถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงพิธีกรรมการเหยาในปัจจุบัน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของพิธีกรรมการเหยาเลี้ยงผีของชาวผู้ไทย ตำบลกุดหว้า อำเภอภูผินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

2.2 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของพิธีกรรมการเหยาเลี้ยงผีของชาวผู้ไทย ตำบลกุดหว้า อำเภอภูผินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

2.3 เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงความเชื่อในพิธีกรรมการเหยาเลี้ยงผีของชาวผู้ไทย ตำบลกุดหว้า อำเภอภูผินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

3. ขอบเขตของการวิจัย

3.1 ขอบเขตเนื้อหา

การศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงความเชื่อในพิธีกรรมการเหยาเลี้ยงผีของชาวผู้ไทตำบลกุดหว้า อำเภอภูผินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ มุ่งศึกษาเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของพิธีกรรมการเหยาเลี้ยงผีของชาวผู้ไท ตำบลกุดหว้า อำเภอภูผินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ศึกษาสภาพปัจจุบันของพิธีกรรมการเหยาเลี้ยงผีของชาวผู้ไทตำบลกุดหว้า อำเภอภูผินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ และศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงความเชื่อในพิธีกรรมเหยาเลี้ยงผีของชาวผู้ไทตำบลกุดหว้า อำเภอภูผินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

3.2 ขอบเขตพื้นที่วิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่วิจัยเฉพาะชาวผู้ไทตำบลกุดหว้า อำเภอภูผินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งมีจำนวน 6 หมู่บ้าน ได้แก่ 1) บ้านกุดหว้า 2) บ้านนาไคร้ 3) บ้านวังมน 4) บ้านโคกโก่ง 5) บ้านห้วยแดง 6) บ้านชุมขี้ยาง เหตุผลที่เลือกพื้นที่ดังกล่าว เนื่องจากตำบลกุดหว้านี้เป็นตำบลที่มีวัฒนธรรมผู้ไทที่โดดเด่น โดยเฉพาะพิธีกรรมเกี่ยวกับการเหยาซึ่งมีการประกอบพิธีกรรมอย่างต่อเนื่องสืบทอดประเพณีกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันและปฏิบัติกันในทุกหมู่บ้าน แต่มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านองค์ประกอบต่างๆ ในพิธีกรรม

4. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

4.1 ทราบประวัติความเป็นมาของพิธีกรรมการเหยาเลี้ยงผีของชาวผู้ไทตำบลกุดหว้า อำเภอภูผินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

4.2 ทราบสภาพปัจจุบันของพิธีกรรมการเหยาเลี้ยงผีของชาวผู้ไท ตำบลกุดหว้า อำเภอภูผินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

4.3 ทราบปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงความเชื่อในพิธีกรรมการเหยาเลี้ยงผีของชาวผู้ไท ตำบลกุดหว้า อำเภอภูผินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

5. วิธีดำเนินการวิจัย

5.1 กลุ่มเป้าหมายประกอบไปด้วย กลุ่มผู้รู้ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ ผู้รู้ทางภาครัฐและเอกชน ซึ่งเป็นกลุ่มบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับพื้นที่หรือบุคคลที่มีความรู้เกี่ยวกับการเหย้าเลี้ยงผี กลุ่มผู้ปฏิบัติได้มาโดยเลือกแบบ Snowball ได้แก่ ผู้ประกอบพิธีกรรม หรือบุคคลที่เป็นองค์ประกอบในพิธีกรรม และกลุ่มผู้เกี่ยวข้องได้มาโดยเลือกแบบ Snowball ได้แก่ ประชาชนทั่วไปที่มีส่วนในพิธีกรรม หรือเป็นผู้มีถิ่นอาศัยอยู่ในพื้นที่วิจัย ซึ่งเคยมีประสบการณ์ในการเข้าร่วมในพิธีกรรมเหย้าเลี้ยงผีของชาวผู้ไท ตำบลกุดหว้า อำเภอภูผินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

5.2 เครื่องมือ เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสำรวจ แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม

5.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและข้อมูลจากภาคสนาม โดยมีลำดับการเก็บข้อมูล คือ การลงพื้นที่สำรวจภาคสนาม โดยการสำรวจด้าน นิเวศวิทยา ด้านภูมิศาสตร์กายภาพ สังคม วัฒนธรรม วิถีชีวิต และด้านการเข้าถึงสังคม โดยใช้แบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม และแบบสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ใช้แบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้างและแบบสัมภาษณ์ที่ไม่มีโครงสร้าง และใช้การสนทนากลุ่ม

5.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

โดยการนำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาสรุปจัดเป็นหมวดหมู่ เพื่อหาคำตอบตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่วางเอาไว้ จากนั้นทบทวนความสมบูรณ์ของข้อมูลที่ได้อีกจากการเก็บข้อมูลทั้งภาคเอกสารและภาคสนาม ใช้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า จากนั้นทำการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูล 2 แบบด้วยกัน คือ การวิเคราะห์ข้อมูลภาคเอกสารเป็นการวิเคราะห์โดยวิธีการ Method of Agreement ซึ่งประกอบด้วย การตรวจสอบความถูกต้องในเชิงแนวคิดและทฤษฎี โดยพิจารณาเอกสารจากหลายๆแห่งเพื่อความถูกต้องของข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลภาคสนาม เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการใช้เครื่องมือเก็บข้อมูลการวิจัยทุกประเภท นำมาสร้างข้อสรุป โดยใช้การวิเคราะห์ 3 แบบคือ 1) การวิเคราะห์แบบอุปนัย

2) การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการจำแนกข้อมูลโดยใช้ทฤษฎีเป็นตัวจำแนกข้อมูล และการวิเคราะห์แบบไม่ใช้ทฤษฎีซึ่งขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของข้อมูลนั้นๆ 3) การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการเปรียบเทียบข้อมูล เป็นการนำข้อมูลมาเปรียบเทียบตามเหตุการณ์ หรือปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น

5.5 การนำเสนอข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาประวัติความเป็นมาและสภาพปัจจุบันของพิธีกรรมการเหยาเลี้ยงผีของชาวผู้ไท ตำบลกุดหว้า อำเภอภูผินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ เพื่อนำข้อมูลไปสู่การวิเคราะห์หาปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงความเชื่อในพิธีกรรมการเหยาเลี้ยงผีของชาวผู้ไท ตำบลกุดหว้า อำเภอภูผินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ใช้การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ รวมทั้งการนำเสนอด้วยตารางและภาพถ่าย

6. ผลการวิจัย

วิทยานิพนธ์เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความเชื่อในพิธีกรรมการเหยาเลี้ยงผีของชาวผู้ไท ตำบลกุดหว้า อำเภอภูผินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลจากภาคสนามที่ได้จาก แบบสำรวจ แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม โดยนำมาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ผลการศึกษาพบว่า

6.1 ประวัติและความเป็นมาของพิธีกรรมการเหยาเลี้ยงผีของชาวผู้ไท ตำบลกุดหว้า อำเภอภูผินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

จากการศึกษาประวัติและความเป็นมาของพิธีกรรมการเหยาเลี้ยงผีของชาวผู้ไทตำบลกุดหว้า อำเภอภูผินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ทั้งภาคเอกสารและภาคสนาม พบว่า ความเป็นมาของพิธีกรรมการเหยาเลี้ยงผีของชาวผู้ไทตำบลกุดหว้า แบ่งออกเป็น 3 ช่วงเวลาด้วยกัน คือ ช่วงแรกเมื่อปี พ.ศ. 2399 สาเหตุเนื่องจากมีผู้คนได้อพยพมาจากเมืองวัง มายังบ้านกุดหว้า แล้วชาวบ้านเกิดปัญหาด้านการดำรงชีวิต เกิดโรคภัยไข้เจ็บ พยายามรักษาด้วยยาสมุนไพรพื้นบ้านแต่ก็ไม่หายจึงพา

ไปหาหมอส่ง พบว่าผู้ป่วยรายนั้นมีความต้องการมาอยู่ด้วย จึงทำพิธีรับผีลงมา ในแต่ละปี ต้องมีการจัดพิธีกรรมขึ้นเพื่อเป็นการเลี้ยงขอบคุณผีที่มาคอยปกป้องรักษา และได้ปฏิบัติสืบทอดกันมาเรื่อยๆ พอถึงช่วงที่ 2 ผู้คนที่เคยอาศัยอยู่ในบ้านกุดหว้าก็เริ่มมีการโยกย้ายถิ่นฐาน เพื่อหาแหล่งทำกินแห่งใหม่ โดยการออกมาตั้งหมู่บ้านแห่งใหม่ ผู้คนที่อพยพออกมานั้นนอกจากจะเป็นชาวบ้านกุดหว้าแล้วยังมีชาวบ้านที่มาจากจังหวัดอื่นๆอีกด้วย การก่อตั้งหมู่บ้านโดยเริ่มจากบ้านโคกโก่ง เมื่อปี พ.ศ. 2432 บ้านวังมน พ.ศ. 2450 บ้านห้วยแดงและบ้านชุมซึ้งียง เมื่อปี พ.ศ. 2453 ถึงแม้ว่าจะมีการย้ายไปยังพื้นที่แห่งใหม่แต่ผู้คนเหล่านั้นก็ยังคงมีความเชื่อความศรัทธาต่อพิธีกรรมการเหยาเลี้ยงผีเสมอมา เพราะเชื่อมั่นว่าสามารถรักษาผู้ป่วยให้หายจากโรคร้ายไข้เจ็บได้จริง และมีความนิยมเพิ่มมากขึ้น สังเกตได้จากการเกิดพิธีกรรมการเหยาเลี้ยงผีที่แพร่กระจายไปยังหมู่บ้านต่างๆที่อยู่ในระแวกนั้น ซึ่งสาเหตุของการเริ่มต้นการเกิดพิธีกรรมจะคล้ายๆกันคือ จะมีผู้คนในหมู่บ้านเกิดอาการเจ็บป่วยแบบไม่ทราบสาเหตุ จึงได้พาไปรักษากับหมอเหยาแล้วหายเป็นปกติ จึงทำให้ผู้คนเหล่านั้นมีความเชื่อเพิ่มขึ้นและเชื่อมั่นมาอย่างต่อเนื่อง จนมาถึงช่วงที่ 3 ซึ่งมีผู้คนส่วนหนึ่งได้อพยพมาจากบ้านชุมซึ้งียงและได้มาตั้งหมู่บ้านแห่งใหม่คือบ้านนาไคร้ เมื่อปี พ.ศ. 2513 แต่ผู้คนเหล่านั้นก็ยังคงมีความเชื่อความศรัทธาต่อพิธีกรรมการเหยาเช่นเคยถึงแม้ว่าช่วงนั้นจะมีความทันสมัยทางด้านการแพทย์ก็ตาม สาเหตุของการเกิดพิธีกรรมการเหยาเลี้ยงผีของหมู่บ้านนาไคร้คือเกิดจากคนในหมู่บ้านมีอาการเจ็บป่วย เป็นๆหายๆ แบบเรื้อรัง พอมารักษาที่โรงพยาบาลกับแพทย์แผนใหม่ก็ไม่หาย จึงใช้วิธีการรักษาแบบดั้งเดิมคือ ไปหาหมอเหยาจากหมู่บ้านใกล้เคียงมาเหยารักษา แล้วผู้ป่วยรายนั้นก็หายเป็นปกติ จึงทำให้ผู้คนในหมู่บ้านยังคงมีความเชื่อในเรื่องนี้มาจนถึงปัจจุบัน

6.2 สภาพปัจจุบันของพิธีกรรมการเหยาเลี้ยงผีของชาวผู้ไท ตำบลกุดหว้า อำเภอภูผินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

สภาพปัจจุบันซึ่งเป็นสภาพของการเปลี่ยนแปลงของพิธีกรรมการเหยาเลี้ยงผี ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ ผู้เข้าร่วมในพิธีกรรม วัสดุ – อุปกรณ์ที่ใช้

ในการประกอบพิธีกรรม เวทมนต์คาถาหรือบทสวดในพิธีกรรม ขั้นตอนในการประกอบพิธีกรรม และวัน เวลา และสถานที่ในการประกอบพิธีกรรม พบว่า สิ่งที่เปลี่ยนแปลงโดยแยกออกเป็น 3 ประเด็นคือ สิ่งที่เกิดการเปลี่ยนแปลงมากที่สุด สิ่งที่เกิดการเปลี่ยนแปลงน้อย และสิ่งที่ไม่เกิดการเปลี่ยนแปลง ซึ่งจะกล่าวดังนี้

6.2.1 สิ่งที่เกิดการเปลี่ยนแปลงมากที่สุด

6.2.1.1 ผู้เข้าร่วมในพิธีกรรม พบว่า ในปัจจุบันมีจำนวนลดน้อยลงเมื่อเปรียบเทียบกับอดีต ส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มของวัยกลางคนไปจนถึงวัยผู้สูงอายุ กลุ่มของวัยรุ่นมีบ้างแต่มีจำนวนน้อย ซึ่งในอดีตผู้คนส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพทำนาซึ่งเป็นอาชีพตามฤดูกาล จึงมีเวลาว่างที่จะมาเข้าร่วมในพิธีกรรม ในอดีตจำนวนผู้ที่เข้าร่วมในพิธีกรรมจึงมีมาก แต่ในปัจจุบันอาชีพของผู้คนสมัยใหม่เป็นอาชีพที่ถูกจำกัดด้วยเวลา การเดินทาง จึงทำให้โอกาสที่จะมาเข้าร่วมในพิธีกรรมนั้นมีน้อยลง อีกทั้งในปัจจุบันมีความก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์ ผู้คนรุ่นใหม่ส่วนมากจึงมักจะเชื่อในสิ่งที่สามารถพิสูจน์หาข้อเท็จจริงได้ มากกว่าเชื่อในเรื่องไสยศาสตร์ ดังนั้นจึงทำให้จำนวนผู้ที่เข้าร่วมในพิธีกรรมในปัจจุบันนั้นลดน้อยลง

6.2.1.2 เครื่องแต่งกาย พบว่าในปัจจุบันหมอเหยาชี้เหล่าผู้หญิงใส่เสื้อผู้ไท เย็บลายเสื้อด้วยลายขีดสีแดง แต่ในอดีตใส่เสื้อมอเบ็บแถบด้วยผ้าสีแดง ผ้าถุงใส่ผ้ามัดหมี่ลวดลายที่หลากหลาย แต่ในอดีตใส่ผ้าถุงสีดำหรือสีน้ำเงิน ส่วนผ้าสไบใช้ผ้าลายขีดสีแดง อดีตใช้ผ้าสีขาว ต่างหูใส่ต่างหูลวดลายที่หลากหลาย อดีตใส่ต่างหูทองหรือเงินที่เป็นรูปดอกจอร์ หรือบางคนใส่ดอกจำปาแทนต่างหู ในส่วนของหมอเหยาผู้ชาย ใส่เสื้อผู้ไท อดีตใส่เสื้อมอเบ็บสีดำ ใส่กางเกงยีนหรือกางเกงสแลคขายาว อดีตใส่กางเกงขาก๊วยหรือนุ่งผ้าโสร่ง สไบใช้ผ้าขาวม้าหรือผ้าลายขีดสีแดง อดีตใช้ผ้าขาว ในปัจจุบันสาเหตุที่ทำให้เครื่องแต่งกายมีการเปลี่ยนแปลงไปเนื่องจากมีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย สภาพแวดล้อมเกิดการเปลี่ยนแปลงหรือมีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมของสังคมอื่น จึงได้นำมาปฏิบัติตาม

6.2.1.3 เครื่องดนตรี พบว่าในปัจจุบันมีการเพิ่มชนิดของเครื่องดนตรีเข้ามาคือ กลอง ฉิ่ง และเครื่องขยายเสียง ซึ่งในอดีตจะมีเพียงแค้ แคน ปี่ผู้ไท

และพินหรือกระจับปี ปัจจุบันที่มีการเพิ่มชนิดของเครื่องดนตรีเข้ามา เนื่องจากต้องการสร้างบรรยากาศ ในการประกอบพิธีกรรมให้มีความสุขสนุกสนานมากยิ่งขึ้น และนอกจากนี้ยังพบว่า ในปัจจุบันมีการเปิดเครื่องเล่นซีดีแทนการใช้คนเล่น เนื่องจากต้องการเพิ่มความสะดวกแก่ผู้ที่เป็นหมอเหยา ที่ไม่ต้องไปหาหมอแคนหรือคนเล่นดนตรี และยังเป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายอีกด้วย

6.2.1.4 วัน เวลา และสถานที่ในการประกอบพิธีกรรม ปัจจุบันพบว่า การจัดสถานที่ที่มีการเปลี่ยนแปลงคือ ในส่วนของวัสดุที่ใช้ในการทำผามหรือปะรำพิธี ปัจจุบันใช้เต็นท์กางแต่ในอดีตใช้หญ้าคาทำเป็นหลังคา ในส่วนของที่กันบริเวณปะรำพิธีปัจจุบันใช้ผ้าแสดงกัน แต่ในอดีตใช้ไม้ไผ่สานเป็นฝา กัน ซึ่งจะสังเกตเห็นว่าในอดีตจะใช้วัสดุที่มีในท้องถิ่น เป็นวัสดุที่ได้มาจากธรรมชาติ แต่ในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลง เนื่องจากสภาพแวดล้อมเปลี่ยน ค่านิยมเปลี่ยนผู้คนจึงมีการปรับตัวให้เข้ากับยุคสมัย เน้นความสะดวกสบาย ความคงทนของวัสดุและคุ้มค่าแก่การใช้งานในระยะเวลานาน จึงเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้น

6.2.2 สิ่งที่เกิดการเปลี่ยนแปลงน้อย

6.2.2.1 เครื่องคาย ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงคือ เหล้า เทียน และกรวย เหล้าเปลี่ยนมาเป็นเหล้าขาวจากอดีตใช้เหล้ากลั่น เนื่องจากปัจจุบันเหล้ากลั่นนั้นเป็นเหล้าที่ผิดกฎหมาย เทียนปัจจุบันทำมาจากพาราฟิน แต่ในอดีตใช้ขี้ผึ้งมาหล่อเป็นเทียน สาเหตุที่เปลี่ยนเนื่องจากในปัจจุบันผู้คนมีเวลาจำกัดจึงไม่มีเวลาที่จะมาทำเอง และต้องการความสะดวกสบายจึงหาซื้อเทียนสำเร็จรูปตามท้องตลาด ในส่วนของกรวยปัจจุบันบางหมู่บ้านใช้ใบตองกล้วยแต่ในอดีตใช้ใบขนุน สาเหตุที่เปลี่ยนเพราะคิดว่าสามารถทดแทนกันได้ เมื่อสภาพแวดล้อมเปลี่ยนแนวความคิดก็เกิดการปรับเปลี่ยน โดยมองข้ามสิ่งที่เป็นฮีตเดิมที่เคยปฏิบัติมา และต้องการความสะดวกสบาย ส่วนเครื่องคายชนิดอื่นๆ ยังคงเหมือนเดิมไม่มีการเปลี่ยนแปลง

6.2.2.2 เครื่องเล่น ปัจจุบันพบว่า อุปกรณ์ที่ใช้ในการรองน้ำไว้สำหรับนำช่างไปเล่นนั้นใช้ถังพลาสติก ซึ่งในอดีตใช้โอ่ง สาเหตุที่เปลี่ยนเนื่องจากในปัจจุบันได้มีการประดิษฐ์วัสดุใหม่ๆ ขึ้นมาที่ใช้งานง่าย สะดวก ส่วนเครื่องเล่นชนิด

อื่นๆ ไม่มีการเปลี่ยนแปลงยังคงนิยมใช้วัสดุแบบเดิม

6.2.2.3 เวทมนต์คาถาหรือบทสวดในพิธีกรรม ปัจจุบันพบว่า ในส่วนของเนื้อหาและท่วงทำนองยังคงเหมือนเดิม แต่จะเปลี่ยนแปลงในด้านการปฏิบัติ ซึ่งได้มีการจดบันทึกบทสวดออกมาเป็นลายลักษณ์อักษรและยังมีการนำเครื่องโทรศัพท์มือถือมาอัดเสียงแม่เมืองขณะที่กำลังประกอบพิธีกรรม ซึ่งในอดีต การปฏิบัติดังกล่าวถือว่าเป็นข้อห้ามหรือข้อ ขล่ำ ในอดีตผู้ที่เป็นหมอเหยาจะต้องมีการจดจำบทสวดเอง ห้ามจดเป็นลายลักษณ์อักษร ถ้าจำไม่ได้ก็สามารถสอบถามแม่เมืองได้บ้างเล็กน้อย สาเหตุที่มีการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว เนื่องจากผู้คนในปัจจุบันมีความรู้มีประสบการณ์มากขึ้น สามารถอ่านออกเขียนได้ รวมไปถึงมีความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี ผู้คนจึงได้นิยมนำมาใช้เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับตนเอง จนมองข้ามในสิ่งที่เป็นข้อห้ามไป

6.2.2.4 ขั้นตอนในการประกอบพิธีกรรม ปัจจุบันพบว่าขั้นตอนในการประกอบพิธีกรรมนั้นลดน้อยลง มีบางขั้นตอนในอดีตที่ขาดหายไป ซึ่งในอดีตจะมีการเล่นเครื่องเล่นตั้งแต่วันแรกของการประกอบพิธีกรรม พอถึงวันที่ 2 ก็เล่นเครื่องเล่นซ้ำอีกครั้งหนึ่ง แต่ในปัจจุบันนั้นได้ลดการเล่นลง โดยไม่ได้เล่นครบทุกอย่างเหมือนในอดีต สาเหตุที่เปลี่ยนแปลงเนื่องจาก สภาพแวดล้อมเปลี่ยน และการประกอบอาชีพของคนส่วนใหญ่ถูกจำกัดด้วยเวลาและการเดินทาง มีความเร่งรีบ จึงกระชั้นเวลาในการประกอบพิธีกรรมขึ้น และเพื่อเป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายในการจัดงาน

6.2.3 สิ่งที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลง

6.2.3.1 หิ้งผี ปัจจุบันพบว่าไม่มีการเปลี่ยนแปลง ยังคงมีลักษณะเช่นเดิมทุกประการคือ หิ้งผีทำมาจากไม้ยอที่มีลักษณะตรง ทำเป็นสี่เหลี่ยมจัตุรัส ปลายทั้งสองด้านของหิ้งจะผูกด้วยฝ้ายสีขาว บนหิ้งจะประกอบด้วย กลองไข่ ตะเกียง ชั้น 5 และแก้วน้ำ

6.3 ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงความเชื่อในพิธีกรรมการเหยาเลี้ยงผีของชาวผู้ไท ตำบลกุดหว้า อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงความเชื่อในพิธีกรรมการเหยาเลี้ยงผีของชาวผู้ไท มีสาเหตุมาจากปัจจัยทั้งภายในและภายนอก จากการเปรียบเทียบระหว่างปัจจัยภายในกับภายนอก ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงมากที่สุดคือปัจจัยภายนอก ออกเบิร์น (William F. Ogburn : 1886 - 1956) อ้างใน สุภางค์ จันทวานิช (2552) กล่าวว่า ในสังคมหนึ่งๆประกอบด้วยวัฒนธรรมที่เป็นวัตถุและไม่ใช่วัตถุ การเปลี่ยนแปลงของสังคมนั้นเริ่มจากการเปลี่ยนแปลงที่เป็นวัฒนธรรมทางวัตถุก่อน แล้ววัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุค่อยเปลี่ยนแปลงตามทีหลัง ซึ่งวัฒนธรรมที่เป็นวัตถุนั้นก็คือปัจจัยภายนอกส่วนวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุคือปัจจัยภายใน ดังนั้นปัจจัยภายนอกที่มีการเปลี่ยนแปลงมากที่สุด คือ การเผยแพร่ทางวัฒนธรรม เมื่อมีการยอมรับในวัฒนธรรมของสังคมอื่นก็จะทำให้สังคมของตนนั้นเกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านความคิด การปฏิบัติ ส่งผลให้ความเชื่อแบบดั้งเดิมนั้นเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในส่วนของวัสดุ - อุปกรณ์ เมื่อเห็นสังคมอื่นเปลี่ยนแปลงทางด้านวัสดุ - อุปกรณ์ จึงให้การยอมรับว่าดีงาม เหมาะสม จึงนำแนวปฏิบัตินั้นมาสู่สังคมของตนเอง ในส่วนของเวทมนต์คาถาหรือบทสวด บางพื้นที่ได้มีการจดบันทึกบทสวดเพื่อที่จะนำมาท่องจำ แต่บางพื้นที่ห้ามมีการจดบันทึกบทสวด เพราะถือว่าเป็นข้อห้ามในการปฏิบัติ แต่ในปัจจุบันได้มีการรับวัฒนธรรมจากที่อื่นเข้ามา เพราะเห็นว่าทำแล้วมีความสะดวกมากกว่า และไม่มีผลกระทบต่อตนเอง ขึ้นตอนในการประกอบพิธีกรรมซึ่งมีบางขั้นตอนขาดหายไป หรือเครื่องเล่นเปลี่ยนแปลงไป เพราะเกิดการโยกย้ายถิ่นฐาน มีการรับวัฒนธรรมจากที่เดิมมาผสมผสานกับวัฒนธรรมแห่งใหม่จึงทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง วัน เวลา และสถานที่ในการประกอบพิธีกรรม เมื่อเห็นสังคมอื่นใช้วัสดุในการจัดสถานที่แบบใหม่จึงได้ปฏิบัติตาม เพราะเห็นว่ามันดีและสะดวก ด้านการค้นพบและการประดิษฐ์ ทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ขึ้นมาบนพื้นฐานความเป็นวิทยาศาสตร์ ผู้คนส่วนมากในปัจจุบันยึดถือความเชื่อที่สามารถพิสูจน์ได้ จึงทำให้ความเชื่อที่มีต่อพิธีกรรมนั้นลดลง ดังนั้นจำนวนผู้ที่เข้าร่วมในพิธีกรรมจึงลดลงตามไปด้วย ในส่วนของวัสดุ - อุปกรณ์ที่ใช้ในพิธีกรรม เครื่องดนตรีในอดีตมีเพียงแค่แคน ปี่ผู้ไท กระจับปี่ แต่ในปัจจุบันได้เพิ่ม กลอง ฉิ่ง และเครื่องขยายเสียงเข้ามา

เพื่อเพิ่มความสุขสนุกสนาน และให้เข้ากับยุคสมัยปัจจุบัน ในส่วนเวทมนต์คาถาหรือ บทสวด ผู้คนได้มีการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ขึ้นมา เพื่อตอบสนองความต้องการของ มนุษย์ เช่น การใช้โทรศัพท์มือถือถืออวดเสียงบทสวด เป็นต้น ในส่วนของขั้นตอนในการ ประกอบพิธีกรรม เป็นการค้นพบองค์ความรู้ใหม่ว่า การประกอบพิธีกรรมหลาย ขั้นตอนหรือการลดขั้นตอนลงมา สุดท้ายแล้วก็คือขั้นตอนของการประกอบพิธีกรรม การเหยาเหมือนกัน ส่วน วัน เวลา และสถานที่ในการประกอบพิธีกรรม ด้วยต้องการ ความสะดวกสบาย จึงมีการคิดค้นและประดิษฐ์สิ่งของขึ้นมา ที่คงทน จัดเก็บง่าย และที่สำคัญคือมีอายุการใช้งานยาวนาน

ด้านเทคโนโลยี ในปัจจุบันนั้นมีความก้าวหน้าเป็นอย่างมาก จึงทำให้ ผู้คนง่ายต่อการที่จะรับรู้สิ่งต่างๆ โดยเฉพาะในเรื่องของวิทยาศาสตร์ จึงทำให้ผู้คนนั้น มีความเชื่อในพิธีกรรมลดน้อยลง ส่งผลไปยังที่เข้าร่วมในพิธีกรรมซึ่งมีจำนวนลดลง ด้านวัสดุ – อุปกรณ์ในพิธีกรรม เทคโนโลยีซึ่งเป็นเรื่องที่มนุษย์ประดิษฐ์ขึ้น เพื่อเพิ่ม ความสะดวกให้แก่ตนเอง เช่น เครื่องดนตรี ได้เปลี่ยนมาใช้วิธีการเปิดเครื่องเล่นซีดี แทนการใช้คนเล่น ในส่วนของเวทมนต์คาถาหรือบทสวด การใช้โทรศัพท์มือถือ ในการบันทึกบทสวด ซึ่งมีความสะดวกก็จริง แต่บางครั้งอาจจะขัดแย้งกับความเชื่อ ที่มีมาตั้งแต่ดั้งเดิม ด้านขั้นตอนในการประกอบพิธีกรรม เทคโนโลยีจะไม่ผลต่อการ เปลี่ยนแปลงความเชื่อ ในส่วนของ วัน เวลา และสถานที่ในการประกอบพิธีกรรม มนุษย์ได้นำความรู้จากสิ่งที่มีอยู่ในธรรมชาติ มาคิดค้นและดัดแปลง เพื่อที่จะนำมา ใช้แก้ปัญหาในการดำรงชีวิต

ด้านเศรษฐกิจ ในการประกอบพิธีกรรมในแต่ละครั้งนั้นจะมีผู้ที่ให้ความ สนใจเป็นอย่างมาก และจะให้ค่าตอบแทนแก่ผู้ที่ให้ข้อมูล หรือเป็นการบริจาคช่วย ทำบุญ จึงถือว่าเป็นการช่วยพัฒนารายได้ของชุมชน แต่ในปัจจุบันด้วยเหตุผล หลายอย่าง จึงทำให้ผู้คนที่เคยเข้าร่วมในพิธีกรรมมีจำนวนลดน้อยลง รายได้ก็ลดตามไป ด้วย ในส่วนของวัสดุ – อุปกรณ์ในพิธีกรรม เนื่องจากต้องการประหยัดค่าใช้จ่ายใน การจ้างคน จึงเปลี่ยนจากใช้คนเล่นดนตรีมาเป็นการเปิดเครื่องเล่นซีดีแทน ด้านเวทมนต์ คาถาหรือบทสวด ได้บันทึกลงในโทรศัพท์มือถือหรือจดบันทึกลงในกระดาษ

เพื่อต้องการประหยัดค่าใช้จ่ายโดยไม่ต้องตามไปเข้าร่วมในพิธีกรรมทุกครั้ง ในส่วนของขั้นตอนในการประกอบพิธีกรรม ปัจจุบันได้มีการลดขั้นตอนลงเพื่อเป็นการประหยัดค่าใช้จ่าย และในส่วนของ วัน เวลา และสถานที่ในการประกอบพิธีกรรม ปัจจุบันการจัดสถานที่จะมีการใช้จ่ายในค่าอุปกรณ์ต่างๆ เพราะวัสดุเหล่านั้นไม่ได้มีตามธรรมชาติที่จะได้มาแบบไม่ต้องซื้อ

ส่วนปัจจัยภายในที่พบการเปลี่ยนแปลงมากที่สุด คือ ด้านคติความเชื่อ เชื่อว่ามีพลังอำนาจ ด้วยความเชื่อดังกล่าวจึงทำให้เกิดการเคารพและบูชาผีเกิดขึ้น จึงทำพิธีกรรมขึ้นเพื่อเป็นการเลี้ยงผี แต่ในปัจจุบันคติความเชื่อมีการเปลี่ยนแปลงไป ผู้คนไม่มีความสนใจหรือศรัทธาในสิ่งเหล่านั้น จึงทำให้ผู้ที่เข้าร่วมในพิธีกรรมมีจำนวนลดน้อยลง ในส่วนของวัสดุ - อุปกรณ์ที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรม ซึ่งมีคติความเชื่อในเรื่องเดิมๆ เช่น ในการประกอบพิธีกรรมจะต้องมีองค์ประกอบของพิธีกรรมแบบเดิม เพราะคิดว่าเป็นการปฏิบัติสืบต่อกันมาตั้งแต่รุ่นบรรพบุรุษ ถ้าเปลี่ยนอาจจะเกิดสิ่งที่ไม่ดีขึ้น แต่ในปัจจุบันนั้นคติความเชื่อสมัยก่อนส่วนใหญ่ได้ถูกลบทิ้งไปเนื่องจากสภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไป ในด้านเวทมนต์คาถาหรือบทสวด ในอดีตหมอเหยาทุกคนได้มีคติความเชื่อว่าจะต้องท่องและจดจำให้ได้ เพื่อที่จะได้นำบทสวดดังกล่าวไปปฏิบัติสืบทอดต่อไป แต่ในปัจจุบันไม่ทำตามข้อห้ามปฏิบัติ เพราะคิดแค่ว่าต้องการความสะดวกสบาย ไม่ต้องมาเสียเวลากับการตามไปจดจำบทสวดในแต่ละครั้งที่แม่เมืองประกอบพิธีกรรม ด้านขั้นตอนในการประกอบพิธีกรรม ต้องทำตามฮีตที่ได้ปฏิบัติกันมาตั้งแต่อดีตโดยไม่มีมีการเปลี่ยนแปลง แต่ปัจจุบันนั้นขั้นตอนเกิดการเปลี่ยนแปลงไป วัน เวลา และสถานที่ในการประกอบพิธีกรรม การนำวัสดุที่มีในท้องถิ่นมาใช้ในในอดีตมีคติความเชื่อว่าเป็นการสร้าง ความสามัคคีให้กับผู้คนที่มาร่วมงาน เพราะได้ทำงานร่วมกัน วัสดุไม่ต้องซื้อและยังสามารถย่อยสลายได้ด้วย แต่ในปัจจุบันความเชื่อเปลี่ยนไป เพราะผู้คนในทุกวันนี้มีเวลาจำกัด จึงเน้นวิธีที่จะใช้ได้อย่างรวดเร็ว

ด้านค่านิยม จะเห็นได้ว่าความเชื่อความศรัทธาที่มีต่อพิธีกรรมนั้นมีความนิยมลดลง ผู้คนส่วนใหญ่ไม่ได้ให้ความสำคัญกับพิธีกรรมการเหยาเลี้ยงผีจึงทำให้

จำนวนผู้ที่เข้าร่วมในพิธีกรรมนั้นลดน้อยลง วัสดุ – อุปกรณ์ในพิธีกรรม ในอดีตมักนิยมในสิ่งที่เรียบง่ายมีอยู่ในท้องถิ่นหรือสิ่งที่ทำขึ้นมาเอง แต่ในปัจจุบันมีค่านิยมสมัยใหม่เกิดขึ้น โดยเน้นความทันสมัย สะดวกสบาย ในส่วนของเวทมนต์คาถาหรือบทสวดในพิธีกรรม โดยเห็นผู้คนส่วนมากปฏิบัติเลยทำตามโดยไม่ได้นึกถึงข้อห้าม เพราะมีผู้คนส่วนมากที่ให้การยอมรับ ส่วนขั้นตอนในการประกอบพิธีกรรม มีค่านิยมในการเปลี่ยนแปลงขั้นตอน โดยผู้คนในสังคมนั้นให้การยอมรับและได้ถือปฏิบัติกันมา ส่วนวัน เวลา และสถานที่ในการประกอบพิธีกรรม ผู้คนส่วนใหญ่ต้องการความสะดวกสบาย ไม่ต้องเสียเวลา ปัจจุบันจึงนิยมหันมาใช้วัสดุที่ทำซื้อได้ง่าย

ด้านประสบการณ์ ผู้คนมีความรู้ มีประสบการณ์ในการใช้ชีวิต ถ้าสิ่งไหนที่พิสูจน์ไม่ได้ก็ไม่มีเหตุผลที่จะต้องเชื่อ พิธีกรรมการเหย้าเลี้ยงผีก็เช่นกัน ไม่มีใครพิสูจน์ได้ว่ามีผลจริง จึงทำให้จำนวนผู้ที่เข้าร่วมในพิธีกรรมนั้นลดลง ในส่วนวัสดุ – อุปกรณ์ในพิธีกรรม เมื่อผู้คนมีการศึกษาเพิ่มมากขึ้นรู้ว่าสิ่งไหนถูกหรือผิดหรือเพราะต้องการความสะดวกสบาย รวดเร็ว ประหยัดค่าใช้จ่าย จึงเลือกวัสดุ – อุปกรณ์ที่เหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน ส่วนเวทมนต์คาถาหรือบทสวดในพิธีกรรม ผู้คนได้เรียนรู้ในสิ่งใหม่ๆ จึงทำให้เกิดประสบการณ์ขึ้น รู้ว่าสิ่งไหนสะดวก ไม่เสียเวลา ก็เลือกสิ่งนั้น และที่สำคัญคือผู้คนมีความรู้สามารถอ่านออกเขียนได้ ซึ่งต่างจากอดีต ด้านขั้นตอนในการประกอบพิธีกรรม จากที่เคยพบเห็นมาว่า ขั้นตอนบางอย่างอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ ไม่จำเป็นต้องทำแบบเดิมซ้ำหลายครั้ง สุดท้ายแล้วพิธีกรรมก็เสร็จสิ้นเหมือนเดิม ส่วนด้าน วัน เวลา และสถานที่ในการประกอบพิธีกรรม วัสดุที่ใช้จัดสถานที่ ด้วยประสบการณ์ที่เคยทำมาเลยรู้ว่าสิ่งไหนดีใช้แล้วคุ้มค่า คงทน ก็ควรเลือกสิ่งนั้น

ด้านการปรับตัว อาชีพสมัยใหม่ ส่วนใหญ่จะถูกจำกัดด้วยเวลา การเดินทาง จึงทำให้มีโอกาสลดลงในการที่จะมาเข้าร่วมในพิธีกรรม ในส่วนของวัสดุ – อุปกรณ์ บางครั้งต้องมีการปรับเปลี่ยนส่วนต่างๆ เพื่อความสะดวก ประหยัดค่าใช้จ่าย และเพื่อความทันสมัย ด้านเวทมนต์คาถาหรือบทสวด รู้จักนำสิ่งที่ตนเองมีมาใช้ให้เกิดประโยชน์ เช่น มีความสามารถในการเขียนหนังสือได้ จึงได้มีการ

จดบันทึกบทสวดลงในกระดาษ ด้านข้างตอนในการประกอบพิธีกรรม บางอาชีพนั้น ถูกจำกัดด้วยเวลา การเดินทาง จึงมีขั้นตอนที่กระชับขึ้น ใช้ระยะเวลาในการทำงานน้อย จึงมีการตัดทอนบางขั้นตอนไปจากอดีต ในส่วน วัน เวลา และสถานที่ในการประกอบพิธีกรรม สังคมในปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนแปลง จากอดีตใช้วัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่นที่ได้มาจากธรรมชาติ แต่ในปัจจุบันเน้นสิ่งที่หาซื้อได้ง่าย สะดวก และรวดเร็ว

7. สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงความเชื่อในพิธีกรรมการเหยาเลี้ยงผีของชาวผู้ไท ตำบลกุดหว้า อำเภอภูผินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ จากการศึกษาศาสตร์และความเป็นมาของพิธีกรรมการเหยาเลี้ยงผีของชาวผู้ไทตำบลกุดหว้า อำเภอภูผินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ทั้งภาคเอกสารและภาคสนาม พบว่า ความเป็นมาของพิธีกรรมการเหยาเลี้ยงผีของชาวผู้ไทตำบลกุดหว้า แบ่งออกเป็น 3 ช่วงเวลาด้วยกัน คือ ช่วงแรกเมื่อปี พ.ศ. 2399 สาเหตุเนื่องจากมีผู้คนได้อพยพมาจากเมืองวัง มายังบ้านกุดหว้า แล้วชาวบ้านเกิดโรคภัยไข้เจ็บพยายามรักษาด้วยยาสมุนไพรพื้นบ้านแต่ก็ไม่หายจึงพาไปหาหมอสงฆ์ พบว่ามีผีต้องการมาอยู่ด้วย จึงทำพิธีรับผีลงมา ในแต่ละปีต้องมีการจัดพิธีกรรมขึ้นเพื่อเป็นการเลี้ยงขอบคุณผีที่มาคอยปกป้องรักษา และได้ปฏิบัติสืบต่อกันมาเรื่อยๆจนถึงช่วงที่ 2 ระยะเวลาห่างจากช่วงแรกประมาณ 33 ปี ผู้คนได้ออกมาตั้งหมู่บ้านแห่งใหม่ การก่อตั้งหมู่บ้านโดยเริ่มจากบ้านโคกโก่ง เมื่อปี พ.ศ. 2432 บ้านวังมน พ.ศ. 2450 บ้านห้วยแดงและบ้านขุมขี้ยาง เมื่อปี พ.ศ. 2453 ซึ่งในแต่ละหมู่บ้านจะมีหมอเหยาเกิดขึ้นมาทุกหมู่บ้าน แสดงว่าชาวบ้านยังคงมีความเชื่อความศรัทธาต่อพิธีกรรมการเหยาเลี้ยงผีเสมอมา จนมาถึงช่วงที่ 3 ได้มีหมู่บ้านแห่งใหม่เกิดขึ้นคือบ้านนาไคร้ เมื่อปี พ.ศ. 2513 และพบว่ามีหมอเหยาเกิดขึ้นมาที่หมู่บ้านแห่งนี้ด้วย ถึงแม้จะผ่านมาประมาณ 60 ปีก็ตามผู้คนเหล่านั้นก็ยังคงมีความเชื่อต่อพิธีกรรมการเหยาเลี้ยงผีเช่นเคย และยังคงมีความเชื่อมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งสภาพปัจจุบันเป็นสภาพของการเปลี่ยนแปลงพิธีกรรมการเหยาเลี้ยงผี ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ ผู้เข้าร่วม

ในพิธีกรรม วัสดุ – อุปกรณ์ที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรม เวทมนต์คาถาหรือบทสวด ในพิธีกรรม ขั้นตอนในการประกอบพิธีกรรม และวัน เวลา และสถานที่ในการประกอบพิธีกรรม พบว่า สิ่งที่เปลี่ยนแปลงโดยแยกออกเป็น 3 ประเด็นคือ สิ่งที่เกิดการเปลี่ยนแปลงมากที่สุด 1. ผู้เข้าร่วมในพิธีกรรม พบว่า ในปัจจุบันมีจำนวนลดน้อยลงเมื่อเปรียบเทียบกับอดีต เนื่องจากในปัจจุบันอาชีพของผู้คนสมัยใหม่เป็นอาชีพที่ถูกจำกัดด้วยเวลา การเดินทาง จึงทำให้โอกาสที่จะมาเข้าร่วมในพิธีกรรมนั้นมีน้อยลง อีกทั้งในปัจจุบันมีความก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์ ผู้คนรุ่นใหม่ส่วนมากจึงมักจะเชื่อในสิ่งที่สามารถพิสูจน์หาข้อเท็จจริงได้ มากกว่าเชื่อในเรื่องไสยศาสตร์ 2. เครื่องแต่งกาย พบว่าในปัจจุบันหม้อเหย้าซีเหล้าทิ้งหม้อเหย้าผู้หญิงและหม้อเหย้าผู้ชายมีเครื่องแต่งกายที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น เสื้อผ้าถุง กางเกง สไบต่างหู เนื่องจากมีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย สภาพแวดล้อมเกิดการเปลี่ยนแปลงหรือมีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมของสังคมอื่น จึงได้นำมาปฏิบัติตาม 3. เครื่องดนตรี พบว่าในปัจจุบันมีการเพิ่มชนิดของเครื่องดนตรีเข้ามาคือ กลองฉิ่ง และเครื่องขยายเสียง เนื่องจากต้องการสร้างบรรยากาศ ในการประกอบพิธีกรรม ให้มีความสนุกสนานมากยิ่งขึ้น และนอกจากนี้ยังมีการเปิดเครื่องเล่นซีดีแทนการใช้คนเล่น เนื่องจากต้องการความสะดวก ไม่ต้องไปหาหมอแคนหรือคนเล่นดนตรี และยังเป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายอีกด้วย 4. วัน เวลา และสถานที่ในการประกอบพิธีกรรม ปัจจุบันพบว่า วัสดุที่ใช้ในการทำผามหรือปะรำพิธีจะใช้วัสดุสมัยใหม่ใช้เต็นท์กางเป็นหลังคา และใช้ผ้าแสลงกันบริเวณปะรำพิธี เนื่องจากสภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลง ค่านิยมเปลี่ยน ผู้คนจึงมีการปรับตัวให้เข้ากับยุคสมัย เน้นความสะดวกสบาย ความคงทนของวัสดุและคุ้มค่าแก่การใช้งานในระยะเวลานาน จึงเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้น ส่วนสิ่งที่เกิดการเปลี่ยนแปลงน้อย ได้แก่ 1. เครื่องคาย ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงคือ ใช้เหล้าขาวแทนเหล้ากลั่น เทียนไขที่ทำมาจากพาราฟินแทนขี้ผึ้ง และกรวยที่ทำจากใบตองกล้วยแทนใบขนุน เนื่องจากปัจจุบันสภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลง แนวความคิดก็เกิดการปรับเปลี่ยน มีกฎหมายที่เข้มขึ้น มีวัสดุสมัยใหม่เข้ามาจึงทำให้สะดวกแก่ผู้ที่ใช้สอย รวมถึงได้รับวัฒนธรรมจากสังคมอื่นเข้ามาจึงได้นำมาปฏิบัติ

ตาม ส่วนเครื่องคยชนิดอื่น ๆ ยังคงเหมือนเดิมไม่มีการเปลี่ยนแปลง 2. เครื่องเล่น ปัจจุบันพบว่า อุปกรณ์ที่ใช้ในการร่อนน้ำไว้สำหรับนำช่างไปเล่นนั้นใช้ถังพลาสติก ซึ่งในอดีตใช้โอ่ง สาเหตุที่เปลี่ยนเนื่องจากในปัจจุบันได้มีการประดิษฐ์วัสดุใหม่ ๆ ขึ้นมาที่ใช้งานง่าย สะดวก ส่วนเครื่องเล่นชนิดอื่น ๆ ไม่มีการเปลี่ยนแปลงยังคงนิยมใช้วัสดุแบบเดิม 3. เวทมนต์คาถาหรือบทสวดในพิธีกรรม ปัจจุบันพบว่าในส่วนของเนื้อหาและท่วงทำนองยังคงเหมือนเดิม แต่จะเปลี่ยนแปลงในด้านการปฏิบัติ ซึ่งได้มีการจัดบันทึกบทสวดออกมาเป็นลายลักษณ์อักษรและยังมีการนำเครื่องโทรศัพท์มือถือมาอัดเสียงแม่เมืองขณะที่กำลังประกอบพิธีกรรม เนื่องจากผู้คนในปัจจุบันมีความรู้ มีประสบการณ์มากขึ้น สามารถอ่านออกเขียนได้ รวมไปถึงมีความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี ผู้คนจึงได้นิยมนำมาใช้เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับตนเอง 4. ขั้นตอนในการประกอบพิธีกรรม ปัจจุบันพบว่าขั้นตอนในการประกอบพิธีกรรมนั้นลดน้อยลง มีบางขั้นตอนในอดีตที่ขาดหายไป เนื่องจากสภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลงและการประกอบอาชีพของคนส่วนใหญ่ถูกจำกัดด้วยเวลาและการเดินทางมีความเร่งรีบ จึงกระชับเวลาในการประกอบพิธีกรรมขึ้น และเพื่อเป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายในการจัดงาน และสิ่งที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลง 1. หิ้งผี ปัจจุบันพบว่าไม่มีการเปลี่ยนแปลง ยังคงมีลักษณะเช่นเดิมทุกประการคือ หิ้งผีทำมาจากไม้ยอที่มีลักษณะตรง ทำเป็นสี่เหลี่ยมจัตุรัส ปลายทั้งสองด้านของหิ้งจะผูกด้วยฝ้ายสีขาว บนหิ้งจะประกอบด้วย กลองไซ่ ตะเกียง ชัน 5 และแก้วน้ำ

จากที่กล่าวมาข้างต้นการเปลี่ยนแปลงทั้ง 5 องค์ประกอบนี้ล้วนมีสาเหตุหรือว่าปัจจัยที่มีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวขึ้น ซึ่งปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงความเชื่อในพิธีกรรมการเหยาเลี้ยงผีของชาวผู้ไท มีสาเหตุมาจากปัจจัยทั้งภายในและภายนอก เมื่อเปรียบเทียบระหว่างปัจจัยทั้งภายในและภายนอกพบว่า ปัจจัยภายนอกมีการเปลี่ยนแปลงมากกว่าปัจจัยภายใน ปัจจัยภายนอกที่มีการเปลี่ยนแปลงมากที่สุด คือ การเผยแพร่วัฒนธรรมจากสังคมอื่นเข้ามา ร่องลงมากคือ ด้านการค้นพบและการประดิษฐ์ การสร้างองค์ความรู้ใหม่ขึ้นมาจึงก่อให้เกิดทางด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ผู้คน และยังคงส่งผลไปทางด้าน

เศรษฐกิจ ซึ่งเป็นปัจจัยภายนอกที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงน้อยที่สุด ส่วนปัจจัยภายในที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงมากที่สุดคือ ด้านคติความเชื่อ เนื่องจากสภาพทางสังคม สิ่งแวดล้อมในปัจจุบันทำให้ความเชื่อของผู้คนมีการเปลี่ยนแปลงไป ส่งผลไปยังค่านิยมสมัยใหม่ ทางด้านประสบการณ์มีการเรียนรู้เพิ่มมากขึ้น จึงทำให้ผู้คนรู้จักปรับตัวเพื่อความอยู่รอดในสังคม ซึ่งปัจจัยภายในที่มีการเปลี่ยนแปลงน้อยที่สุดคือ ด้านการปรับตัว

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะในการวิจัย

8.1.1 ควรมีการเก็บรวบรวมข้อมูลหรือองค์ความรู้ด้านประวัติและความเป็นมาของพิธีกรรมการเหยาเลี้ยงผีของชาวผู้ไทตำบลกุดหว้าอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีคุณค่าและเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจ

8.1.2 ควรมีการสร้างความเข้าใจและความภาคภูมิใจในประเพณีท้องถิ่น ซึ่งเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอันล้ำค่าซึ่งบรรพบุรุษได้สั่งสมและถ่ายทอดให้กับคนในชุมชน

8.2 ข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยในครั้งต่อไป

8.2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับพิธีกรรมการเหยาเลี้ยงผีของชาวผู้ไทในเชิงวิเคราะห์ผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น และหาแนวทางในการอนุรักษ์

8.2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยเปรียบเทียบองค์ประกอบของพิธีกรรมกับชนเผ่าอื่นที่มีพิธีกรรมในลักษณะเดียวกัน

8.2.3 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับพิธีกรรมการเหยาเลี้ยงผีของชาวผู้ไทในเชิงวิเคราะห์ภาษาที่ใช้ในพิธีกรรม

9. เอกสารอ้างอิง

- จური จุลละเกศ. (2516). **มนุษย์วิทยาเบื้องต้น**. กรุงเทพฯ : แพรววิทยา.
- ธวัช ปุณโณทก. (2528). “**ความเชื่อพื้นบ้านอันสัมพันธ์กับวิถีชีวิตในสังคมอีสาน**”
ในวัฒนธรรมพื้นบ้านคติความเชื่อ. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปราณี วงษ์เทศ. (2534). **เพศและวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ : เรือนแก้วการพิมพ์.
- วิทย์ พิณคันเงิน. (2515). **ความเป็นมาของมนุษยชาติ**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์รุ่งโรจน์
 การพิมพ์.
- สุภางค์ จันทานิช. (2552). **ทฤษฎีสังคมวิทยา**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
 มหาวิทยาลัย.
- दनัย ซาทิพอด. (2548). **บทบาทของบร็องประกอบพิธีกรรมเหย้าของชาวผู้ไทย**.
 วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย จุฬาลงกรณ์
 มหาวิทยาลัย.
- ทรงคุณ จันทจรและปิติ แสนโคตร. (2540). **การรักษาผู้ป่วยด้วยวิธีการเหย้าของ
 ชาวผู้ไทย : กรณีศึกษาชาวผู้ไทย อำเภอนองสูง จังหวัดมุกดาหาร**.
 มหาสารคาม : สถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน มหาวิทยาลัย
 มหาสารคาม, มหาสารคาม.
- พันใจ นครชัย. (2538). **พิธีกรรมเหย้าของชาวผู้ไทย ตำบลโนนยาง อำเภอนอง
 สูง จังหวัดมุกดาหาร**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขา
 วิชาไทยคดีศึกษา (เน้นมนุษยศาสตร์) มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วิญญู ผลสวัสดิ์. (2536). **พิธีกรรมการเลี้ยงผีบรรพบุรุษของชาวผู้ไทย ตำบลคำชะอี
 อำเภอกำชะอี จังหวัดมุกดาหาร**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตร
 มหาบัณฑิต วิชาเอกไทยคดีศึกษา (เน้นมนุษยศาสตร์) มหาวิทยาลัย
 ศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุกัญญา สุขฉายา. (2544). **รายงานการวิจัยเรื่อง วัฒนธรรมข้าวของชนชาติไท
 ภาพสะท้อนจากตำนาน นิทาน เพลง**. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุรัชย์ ชินบุตร. (2553). การสืบทอดอำนาจศักดิ์สิทธิ์ของหมอเหยาและอัตลักษณ์ของผู้ไทในพิธีเหยาเลี้ยงผี : กรณีศึกษาตำบลโนนยาง อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อนันต์ มีชัย. (2551). พิธีเหยา : กรณีศึกษาดนตรีที่ใช้บรรเลงประกอบพิธีเหยาเพื่อรักษาอาการเจ็บป่วยของชาวผู้ไทในหมู่บ้านหนองเม็ก ตำบลบ้านป่า อำเภอดอนตาล จังหวัดมุกดาหาร. ปริญญาศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชามานุษยวิทยา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สัมภาษณ์

นางเถื่อน สอาดแพน (ผู้ให้สัมภาษณ์) ทิพย์ธิดา ชุมชิต (ผู้สัมภาษณ์), 18 เมษายน 2558.